

УДК 1.091

НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ФІЛОСОФІЇ ІВАНА ФРАНКА

Студ. П.В. Погребська, гр. БП-1-16

Науковий керівник доц. А.В. Сақун

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета полягає в аналізі світоглядної еволюції мислителя І. Франка та його внеску в філософську думку України.

Досягнення цієї мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити ідейно-теоретичні джерела формування філософських поглядів І. Франка, визначаючи вплив проблем тогочасного суспільства на його світогляд;
- з'ясувати зміст моральних пошуків життя й творчості митця; продемонструвати принцип взаємозв'язку філософської проблематики творів письменника із його власною життєвою позицією.

Об'єктом дослідження є філософська спадщина І. Франка, а предметом дослідження національний характер філософії І. Франка.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що здійснено аналіз національного характеру філософії І. Франка, розкрито її концепти.

Результати дослідження. Іван Якович Франко завжди виступав за еволюційний розвиток суспільства, пов'язаний з волею, старанням та працею людей, без суспільних потрясінь, бунтів, повстань та революцій. Він сповідував філософію науки, філософію праці, філософію поступу. Насамперед, в розумінні ідеї суспільного прогресу, І. Франко висуває на перший план людину, рівень її матеріальних та духовних потреб. Вважає, що стан щастя окремої людини, і суспільства, в цілому, залежить саме від миру та злагоди між людьми, шляхом свободи особистості та гарантії її людських прав. Світогляд Франка формувався під впливом філософії позитивізму (О. Конт, Г. Спенсер), еволюціонізму у природознавчих дослідках Ч. Дарвіна, теорії французьких, німецьких, російських соціологів. Проте Франко завжди залишався при власній думці, мав власний світогляд, увійшов у свідомість наступних поколінь як невтомний будівничий людських душ українського народу.

Критикуючи комунізм як загарбник приватного життя людини, казав: «Кожний чоловік бажає мати собі для відпочину свій власний кутик, де би міг бути собі зовсім свободним і не стісненим навіть своїми найближчими приятелями». Комуністичні ідеї важко здійснити, визнає І. Франко, адже усі люди відмінні один від одного, мають різний рівень розвитку в суспільстві, та й повна спільність власності на землю не є можливою [1, с.229].

У працях К. Маркса, який відстоював спільну власність усіх працівників на знаряддя, засоби та продукт праці як запоруку прогресивного суспільного ладу, не змальовано цього устрою в деталях. Це зробили його послідовники. Таким устроєм, на думку німецьких соціал-демократів, як пише Франко, має бути народна держава – «у ній через своїх вибранців панував би весь народ, у ній не було б ні визиску, ні кривди, ні бідності, ні темноти». Але чим насправді обертається так звана «прогресивна» держава? Сила такої «турботливої» держави, - пише І. Франко, - «налягала би страшеним тягарем на життя кожного поодинокого чоловіка. Власна воля і власна думка кожного чоловіка мусила би щезнути, занидіти... Виховання, маючи на меті виховувати не свободних людей, а лише позиточних членів держави, зробилося б мертвою духовою муштрою, казенною. Люди виростили би і жили би в такій залежності, під таким доглядом держави, про який тепер у найабсолютніших поліційних державах нема й мови. Народна держава стала би велечезною народною тюрмою» [1, с.229]. Як бачимо, головним мірилом поступу суспільства для Івана Франка назавжди залишилися щастя і свобода людини.

Праця І. Франка «Що таке поступ?» закінчується такими словами: «Розвитком людства керують два фактори – голод і любов». Голод, в його розумінні, як матеріальні та духовні потреби людини, а любов – як почуття, що поєднує людину з іншими людьми. А людського розуму, каже він, серед цих факторів немає і, напевно, ще довго не буде. Це не означає, що в соціальній філософії Франко був песимістом. Він закликає до дії, науки і праці. У тій же роботі пише: «Але се не рація, щоб ми закладали руки і байдужо дивилися, як міцний душить слабого, як богач кривдить та висисає бідного, як одиниці кривдять та руйнують сотки й тисячі людей. Чи буде, чи не буде з того рай на землі, а ми борімося з кожним поодиноким лихом, з кожною поодинокую кривдою та дбаймо заразом не лише про те, аби побороти її в тім однім випадку, але також про те, аби по змозі заткати джерело подібного лиха й на будуче»[2, с.345]. І. Я. Франко український поет, який всебічно розробляє тему праці і трудової моралі. Він говорить, що духовне ледарство, то злочин проти гуманності. Ставлячи в центр своєї філософії людину, Франко формулює головний закон людяності, суть якого в тому, що неробство – зло, а праця – добро. Праця у розумінні Франка – єдине, що здатне творити і вдосконалювати людську душу, вселяти в неї почуття гідності й правди.

Його думка зосереджується на тому, що найбільшою цінністю на землі є не просто людина, а «правдивий живий чоловік». Така людина – носій духу, а той дух є «вічний революціонер». Філософія І.Франка замішана на почуттях і розумінні благородності людського духу. «Дух, що тіло рве до бою», дух любові й справедливості, знання й громадянської самопожертви, віри в щасливу майбутність — це дух істинно франківський, каменярьський. В одному з найкращих філософських віршів («Веснянки»), звертаючись до матері природи, поет звинувачує її в тому, що вона найдосконаліше своє творіння — людську душу — кидає «свиням під ноги». Франко говорить, що, на жаль, людина цілком природно підламує собі «крила духовності», втрачає потяг до ідеалу, стає жертвою песимізму й збайдужіння.

Висновок. Отже, в статті продемонстровано, що вирішальну роль у формуванні національного характеру філософії І. Франка відіграло його знайомство із передовими вітчизняними та західноєвропейськими філософськими напрямками: позитивізмом, марксизмом, дарвінізмом, екзистенціалізмом; аргументовано, що головним здобутком філософа є гуманістичний спосіб постановки питання про людину. Сенс життя для І. Франка – це праця для інших, на благо людства.

Отже, франківська філософія породжує досить важливу і актуальну ідею: людина носить вічність у своїй уяві, в ілюзіях і думках, у муках свого сумління, а тому в сфері духу панує, власне, та найдорожча різномірність, яка робить людей несхожими, цікавими і цим дає людям основу для їхньої єдності. Філософія Франка — це також заповідь любові до Батьківщини й до людства. В цілому його філософія — це яскраве втілення філософії українського духу початку ХХ ст., основи якої заклали Г.Сковорода і Т.Шевченко.

Ключові слова: Іван Франко, суспільство, світогляд, «правдивий живий чоловік», людина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кашуба М. Ідея суспільного прогресу в працях Івана Франка// Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Львів, “Світ”, 1998. с. 229.
2. Франко І. Що таке поступ?// Зібр. творів: у 50-ти т.,К., 1986. Т.45, с. 345.
3. Франко І. Зібр. тв.: У 50-ти т. – К., 1976–1986.
4. Пушик П.В. І.Я.Франко і традиція гуманістичної етики // Вісник Прикарпатського університету: Філософські й психологічні науки. – Вип.10.- Івано-Франківськ: Плай, 2007.- С.59-66.